

BORREDÀ MEJÍAS, Reyes (1996): «**La necròpolis islàmica de Montesa**»,
en *Festes Patronals. Montesa*, 1996, 34-35

LA NECRÒPOLIS ISLÀMICA DE MONTESA

per Reyes Borredà Mejías

A les primeries de febrer de 1995, la Conselleria de Cultura decretà la paralització de les obres de construcció d'un bloc de vivendes adossades en la partida d'Amada, al terme municipal de Montesa -hui completament dins del casc urbà, situades concretament enfront de l'actual Casa de la Cultura, al carrer Hermenegildo Monleón-, per realitzar una excavació arqueològica de salvament. Dies abans, les màquines excavadores que participaven en els treballs d'anivellament del terreny feren aflorar un gran nombre d'ossos humans. La intervenció arqueològica es prolongà durant un mes. Tot seguit descriurem de manera breu els detalls més importants del jaciment.

El solar està situat en la zona sudest del municipi, fora del recinte amurellat, i presenta unes mesures aproximades de 1.000 m², dels quals tan sols poguérem excavar prop de 50 m², ja que la superfície restant havia quedat completament arrasada per l'acció de les màquines.

Inhumació

Comença doncs la nostra tasca amb el condicionament del terreny i la divisió de la superfície a excavar. La neteja ficà al descobert restes d'una bassa de morca excavada en la roca en l'extrem nordoest del jaciment, la qual formava part d'una antiga almàssera confrontant amb el límit septentrional del solar. A l'igual de la resta del jaciment, la morquera havia estat afectada per les màquines excavadores i, per tant, ha estat impossible determinar les seues dimensions exactes.

Posteriorment eliminàrem la capa superficial i deixàrem al descobert les diferents fosses d'inhumació per a poder excavar-les amb minuciositat. L'estat de conservació precari dels cadàvers fou un entrebanc afegit a les presses pròpies de les excavacions d'urgència, els objectius de les quals són la reconstrucció del procés de formació de les restes materials i, en el nostre cas, el coneixement de les tècniques d'execució de les sepultures.

En una superfície de 26 m², es localitzaren 12 tombes sense documentar cap superposició. En funció de les dimensions d'aquestes, tres podrien pertànyer a xiquets i la resta a persones adultes. L'emplaçament de les necròpolis en terra verge és un tret identificatiu del món musulmà, a diferència d'altres cultures que no tenen cap inconvenient de soterrar el seus morts en solars ocupats per cementiris més antics o amb algun tipus de construcció. Una altra característica dels musulmans són les inhumacions individualitzades, on cada cadàver ocupa una fossa.

Pel que fa als sistemes d'enterrament, documentàrem diverses tècniques a la necròpolis de Montesa. En primer lloc, les fosses excavades a la roca, cobertes mitjançant teules, o bé senzillament amb terra. D'altra banda, les tombes on el mort és cobert amb pedres, les quals presentaven majorment formes planes, encara que no regulars, i que al mateix temps de tapar cada fossa servien com a delimitació de la fossa immediata. Per últim, es registraren les tombes formades

Fosses amb teules.

íntegrament per teules, on el cos es dipositava directament sobre el sòl. En aquestes, les teules servien de recobriment i de delimitació de l'espai entre una fossa i altra.

Per norma general, les fosses presenten en la seua morfologia una preferència per les formes rectangulars alhora que s'adapten a les característiques del terreny per aprofitar al màxim l'espai. Per aquest motiu, ens trobem amb una gran concentració de tombes en una reduïda superfície. Respecte a l'orientació de les sepultures, aquesta és invariable sudoest-nordest per a possibilitar que els cossos miren cap el sudest en compliment dels preceptes, mahometans.

Tots els restes humans inhumats es trobaven en posició de decúbit lateral dret. Els caps es recolzaven sempre sobre el seu costat dret i miraven al sudest, mentre que les cames apareixen lleugerament flexionades. Només els braços, també flexionats, mostraven variacions en la postura de les mans, les quals es creuaven sobre el pit o bé sobre la pelvis.

En la descripció que acabem de fer veiem amb precisió totes les característiques generals d'un cementiri islàmic. En efecte, la necròpolis excavada s'ajusta perfectament al patró d'una maqbara.

Les necròpolis islàmiques, a l'igual d'altres cultures precedents es localitzen sempre fora del recinte amurellat i al costat d'una de les vies d'accés a la població. En aquest sentit, hem de dir que només hem pogut constatar el primer punt d'afirmació, ja que fins ara no ha estat delimitat l'espai real on se situà la població en època musulmana.

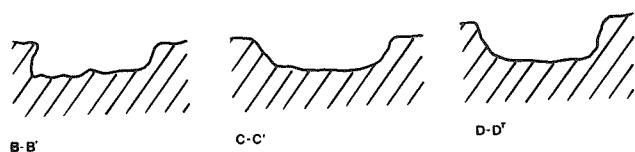
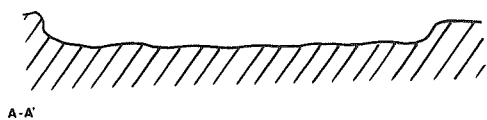
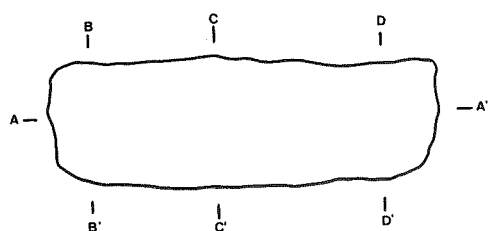
Tot i que no coneguem l'emplaçament exacte de la població usuària de la necròpolis, és lògic pensar que aquesta es desenvoluparia al voltant d'una fortificació que aprofitaria la posició estratègica de Montesa, des

d'on es domina la via de comunicació de tota la vall, tant des del punt de vista defensiu com pel fàcil control del territori, i que estaria vinculada a les necessitats defensives de la ciutat de Xàtiva. Aquest model de poblament no diferiria del món conegut del Sharq Al-Àndalus, al qual pertany el nostre jaciment, i que es caracteritza per ser una societat fortament ruralista, amb assentaments en alqueries i castells fortificats.

Un altre dels trets de les necròpolis musulmanes és l'absència d'elements d'aixovar. Per a soterrar el difunt, el cos era llavat i despullat de tots els elements materials que pogueren indicar la seua posició social, després s'emboïcava el cos en un sudari o vestit. La mort per a la societat musulmana és una proclamació de fe. A través d'ella s'arriba a la vida eterna, una vida paradisiàca. Davant la mort no hi ha diferències, i això fa que tots caminen cap Alà en les mateixes condicions.

Aquesta manca d'informació material impedisca establir amb exactitud la cronologia del jaciment. No podem precisar el moment exacte d'utilització de la necròpolis, ja que la presència de musulmans primer i moriscos després, allarguen la vigència dels cementeris musulmans al nostre territori. Altrament, la pràctica o ritus funerari es manté sense alteracions considerables al llarg dels segles.

Amb aquest treball volem donar a conèixer els resultats d'una excavació que sens dubte contribuirà a ampliar el coneixement actual del món funerari islàmic en terres valencianes. L'excavació d'un jaciment no pretén simplement traure les coses de baix terra, que no sempre són tan espectaculars com la majoria desitjaríem, sinó deixar constància escrita i gràfica de tot allò que apareix amb la intenció de conèixer millor els nostres avantpassats, i d'aquesta manera entendre-nos un poc millor a nosaltres mateixa.

Planta i Seccions d'una tomba.

0 50 cm